

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Tillämpning av ansvaret för underåriga barns avgifter i hälso- och sjukvården

Föredragande landstingsråd: Catharina Elmsäter-Svärd

Ärendet

Landstingsdirektören föreslår ett förtydligande när det gäller tillämpningen av ansvaret för underårigas avgifter i hälso- och sjukvården.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att vid uttag av vårdavgift, med stöd av hälso- och sjukvårdslagen, för underårigs vård eller avgift för uteblivande från bokad besök, är den underåriges vårdnadshavare ansvarig för avgiften och inte det omyndiga barnet

Landstingsstyrelsen har - under förutsättning av landstingsfullmäktiges beslut - för egen del beslutat *att* komplettera handlingsplanen för barnkonventionen vid kommande revidering.

Skuldsättning av underåriga barn för hälso- och sjukvård och uteblivna besök i hälso- och sjukvården får ofta orimliga konsekvenser. Barnen riskerar att börja sina vuxenliv med betalningsanmärkningar. Deras chanser att exempelvis teckna kontrakt på hyreslägenheter eller telefonabonnemang minskar därmed. I många fall är barnen inte ens medvetna om dessa skulder förrän inkassobolagen hör av sig när barnen har blivit myndiga.

Det är angeläget att motverka att barn skuldsätts. I första hand är det föräldrarnas ansvar att inte sätta sina barn i skuld men i de fall då detta ändå

Bilagor

1	Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande	2009-05-13
2	Brev till Barnombudsmannen	2009-05-13
3	Brev till Socialdepartementet	2009-05-13

LS 0905-0405

sker måste åtgärder vidtas. En lagändring behöver komma till stånd på detta offentlighetsliga område och en aktiv dialog om detta har förts med Barnombudsmannen, Sveriges Kommuner och Landsting och Regeringskansliet.

I väntan på en lagändring vidtar vi egna åtgärder för att förhindra att underåriga skuldsätts. Krav på obetalda avgifter i hälso- och sjukvården ska riktas mot vårdnadshavarna istället för mot barnen. Samtidigt ska de fordringar som nu finns, och där indrivning pågår, hanteras som krav mot vårdnadshavarna.

Idag beaktas vid fakturering och påminnelser de situationer då det råder eller kan råda sekretess till förmån för den unge i förhållande till vårdnadshavaren. Det kan t ex vara situationer då den unge, ofta i tonåren, riskerar att bli misshandlad om vårdnadshavare får kännedom om kontakter med hälso- och sjukvården eller det finns psykiska problem som kan relateras till föräldrarna. Någon ändring när det gäller rutiner och bedömningar i dessa fall ska inte ske.

Det är viktigt att verka för att barn ska få en bra start i vuxenlivet och värna barnets bästa. Underåriga barn i Stockholms län ska inte vara skuldsatta eller riskera skuldsättning på grund obetalda avgifter för hälso- och sjukvård eller uteblivna besök.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 13 maj 2009.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 19 maj 2009.

Ärendet och dess beredning

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 13 maj 2009 (bilaga) föreslagit landstingsstyrelsen *dels* föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* vid uttag av vårdavgift, med stöd av hälso- och sjukvårdslagen, för underårigs vård eller avgift för uteblivande från bokad besök, är den underåriges vårdnadshavare ansvarig för avgiften och inte det omyndiga barnet

dels - under förutsättning av landstingsfullmäktiges beslut - föreslå landstingsstyrelsen för egen del besluta *att* handlingsplanen för barnkonventionen vid kommande revidering kompletteras med ovanstående.

Bilagor

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

Förvaltningens synpunkter

Bakgrund

Om en patient inte betalar vårdavgift kan han eller hon bli föremål för indrivningsåtgärder. Om patienten är underårig och vårdnadshavarna inte betalar avgifter kvarstår idag skulden men som en skuld som belastar den underårige. Rutinen är att en sådan skuld drivs in från den underårige när denne blir myndig.

Förvaltningen konstaterar för sin del att det finns anledning att ifrågasätta det lämpliga i den praxis som hittills tillämpats, att överväga åtgärder som ändrar denna och som tillmötesgår det som Barnombudsmannen framfört. Dessa åtgärder måste dock ske inom den ram för taxor och grunderna för dessa som landstingsfullmäktige beslutat.

Vårdavgift och ansvar

Landsting har möjlighet att vid sidan av landstingsskatten finansiera verksamhet med avgifter. Om landstinget enligt lag är skyldigt att tillhandahålla vissa tjänster och nyttigheter, får avgifter för dessa i regel tas ut endast om det finns stöd för det i lagen eller dess förarbeten. I 26 § hälso- och sjukvårdslagen (HSL) anges att vårdavgifter får tas ut av *patienterna* enligt grunder som landstinget bestämmer, i den mån inte annat är särskilt föreskrivet. Landstingsfullmäktige har beslutat om att avgifter för underåriga ska tas ut för besök på sjukhusens akutmottagningar samt för uteblivet bokad besök.

Orsaken till och det helt avgörande problemet med den aktuella typen av skuldsättning bottnar i frågan om vem som är betalningsansvarig, vem som anses vara patienten i nämnda lagparagraf. Om detta råder det delade meningar. Den förhärskande tolkning som görs och som medför de påtalade problemen är att med patienten avses den underårige. Mot bakgrund av att vårdavgiften utgör en offentlighetsrättslig avgift anses detta innebära att krav enbart kan ställas mot den underårige eftersom det också är han eller hon som drar nytta av vården. Om ingen betalar de avgifter som landsting kräver innan den underårige uppnått myndig ålder återstår inget annat än att driva in landstingets skuld när den unge uppnått denna ålder. Kravet kan enligt denna tolkning således bara ställas mot den som varit patient.

En annan tolkning är att bestämmelserna i föräldrabalken om vårdnadshavares vårdnadsplikt, ansvar och skyldigheter beträffande den omyndige, medför att det är vårdnadshavaren som ska svara för avgifterna. I samband

LS 0905-0405

med vården träffar vårdnadshavaren s.k. berättigande tredjemansavtal med landstinget till förmån för den underårige, dvs. vårdnadshavare avtalar med landstinget om viss underökning, vård eller behandling för barnets räkning. En sådan tolkning ligger säkert närmare det allmänna rättsmedvetandet än vad den förra gör. Få föräldrar motsätter sig troligen ett krav på att betala en vårdavgift som avser ett besök som föräldern bokar för sitt barn.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har uppmärksammat socialdepartementet på frågan och enligt uppgift förbereds det i departementet en promemoria i departementsserien som ska behandla frågan. I en skrivelse till regeringen 2009-03-09 har SKL föreslagit att 26 § HSL ska kompletteras med ett andra stycke med följande lydelse.

I de fall en avgift får tas ut av en patient som är underårig, är inte patienten betalningsansvarig, utan vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna solidariskt, ansvarar för att avgiften betalas.

Vårdnadshavarens ansvar

I avvaktan på en sådan eventuell lagändring finns det enligt förvaltningens bedömning utrymme för att inom SLL genomföra en förändring som förhindrar att underåriga skuldsätts för framtiden. Detta kan ske genom ett beslut om att krav på obetalda avgifter alltid ska riktas mot vårdnadshavare. Detta innebär att vårdnadshavarens ansvar kvarstår och att skulden inte kan drivas in från den underårige när han eller hon blir myndig. För att uppnå likställighet i tillämpningen inom landstinget bör även de fordringar som nu finns, och där indrivning pågår, hanteras som ett krav mot vårdnadshavaren. Detta bör gälla såväl krav på betalning av avgifter för vård, som avgifter som avser uteblivna besök.

Idag beaktas vid fakturering och påminnelser de situationer då det råder eller kan råda sekretess till förmån för den unge i förhållande till vårdnadshavaren. Det kan t ex vara situationer då den unge, ofta i tonåren, riskerar att bli miss-handlad om vårdnadshavare får kännedom om kontakter med hälso- och sjukvården eller det finns psykiska problem som kan relateras till föräldrarna. Någon ändring när det gäller rutiner och bedömningar i dessa fall ska inte ske.

Ett generellt beslut av det slag som föreslås, förutsätts leda till att hanteringsordningar och rutiner införs i hela landstingets verksamhet på ett sådant sätt att beslutets syfte leder till efterlevnad.

Miljökonsekvenser av beslutet

Beslutet medför inga konsekvenser för miljön.

2009-05-13

Barnombudsmannen

Fredrik Malmberg

Box 22106

104 22 Stockholm

Ansvaret för underåriga barns avgifter i hälso- och sjukvården

Företrädare för Stockholms läns landsting blev kallade till Er på Barnombudsmannen den 15 januari 2009 på överläggning med anledning av Datainspektionens rapport om skuldsatta barn.

Ni uppmärksammade oss, bland andra, på att skuldsättning av underåriga barn förekommer även när fordran har offentligrättslig grund. Vi håller med om att skuldsättning för hälso- och sjukvård och uteblivna besök i hälso- och sjukvården ofta får orimliga konsekvenser. Barnen riskerar att börja sina vuxenliv med betalningsanmärkningar. Deras chanser att exempelvis teckna kontrakt på hyreslägenheter eller telefonabonnemang minskar därmed. I många fall är barnen inte ens medvetna om dessa skulder förrän inkassobolagen hör av sig när barnen har blivit myndiga. Det är angeläget att motverka att barn skuldsätts.

Bakgrunden till den här typen av skuldsättning bottnar i vem som är betalningsansvarig. Med andra ord vem som anses vara patient enligt 26 § hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Om detta råder det skilda meningar och frågan är inte juridiskt tydlig.

Den vanliga tolkningen som görs är att patienten är det underåriga barnet. Då vårdavgiften är en offentligrättslig avgift anses detta innebära att krav enbart kan ställas mot det underåriga barnet. Detta eftersom det är barnet som drar nytta av vården. Om ingen betalar de avgifter som landstinget kräver, innan den underårige blivit myndig, återstår att driva in landstingets skuld när den unge har blivit myndig.

En annan tolkning är att bestämmelserna i föräldrabalken om vårdnadshavares vårdnadsplikt medför att det är vårdnadshavaren som ska svara för avgifterna. Vårdnadshavaren avtalar med landstinget om viss undersökning, vård eller behandling för barnets räkning (tredjemansavtal).

I första hand är det föräldrarnas ansvar att inte sätta sina barn i skuld. Normalt sett motsätter sig få föräldrar betalning av en vårdavgift som gäller ett besök som föräldern har bokat för sitt barn. I de fall då detta ändå sker måste åtgärder vidtas.

En lagändring behöver komma till stånd på detta område och vi har fört en aktiv dialog om detta även med Sveriges Kommuner och Landsting och Regeringskansliet. I en skrivelse till Regeringskansliet den 9 mars 2009 har Sveriges Kommuner och Landsting föreslagit att 26 § HSL ska kompletteras med ett andra stycke med följande lydelse:

I de fall en avgift får tas ut av en patient som är underårig, är inte patienten betalningsansvarig, utan vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna solidariskt, ansvarar för att avgiften betalas.

I väntan på en lagändring vidtar vi egna åtgärder för att förhindra att underåriga skuldsätts. Vi vill dock betona att juridiken på detta område inte är entydig. Vi har beslutat att krav på obetalda avgifter för vård och avgifter för uteblivna besök alltid ska riktas mot vårdnadshavare istället för mot barnen. Vårdnadshavarens ansvar kvarstår och skulden kan inte drivas in från den underårige när han eller hon blir myndig. För att uppnå likställighet i tillämpningen inom landstinget ska även de fordringar som nu finns, och där indrivning pågår, hanteras som ett krav mot vårdnadshavaren.

Idag beaktas vid fakturering och påminnelser de situationer då det råder eller kan råda sekretess till förmån för den unge i förhållande till vårdnadshavaren. Det kan till exempel vara situationer då den unge, ofta i tonåren, riskerar att bli misshandlad om vårdnadshavare får kännedom om kontakter med hälso- och sjukvården eller det finns psykiska problem som kan relateras till föräldrarna. Någon ändring när det gäller rutiner och bedömningar i dessa fall ska inte ske.

Vi anser att det är viktigt att verka för att barn ska få en bra start i vuxenlivet och värnar barnets bästa. Underåriga barn i Stockholms län ska inte vara skuldsatta eller riskera skuldsättning på grund obetalda avgifter för hälso- och sjukvård eller uteblivna besök.

Catharina Elmsäter-Svärd
Finanslandstingsråd
Stockholms läns landsting

2009-05-13

Socialdepartementet

Göran Hägglund/Joakim Pettersson

103 33 Stockholm

Ansvar för underåriga barns avgifter i hälso- och sjukvården

Företrädare för Stockholms läns landsting blev kallade till Barnombudsmannen den 15 januari 2009 på överläggning med anledning av Datainspektionens rapport om skuldsatta barn (2008:2).

Barnombudsmannen uppmärksammade oss, bland andra, på att skuldsättning av underåriga barn förekommer även när fordran har offentlighetsrättslig grund. Skuldsättning för hälso- och sjukvård och uteblivna besök i hälso- och sjukvården får ofta orimliga konsekvenser. Barnen riskerar att börja sina vuxenliv med betalningsanmärkningar. Deras chanser att exempelvis teckna kontrakt på hyreslägenheter eller telefonabonnemang minskar därmed. I många fall är barnen inte ens medvetna om dessa skulder förrän inkassobolagen hör av sig när barnen har blivit myndiga. Det är angeläget att motverka att barn skuldsätts.

Bakgrunden till den här typen av skuldsättning bottnar i vem som är betalningsansvarig. Med andra ord vem som anses vara patient enligt 26 § hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Om detta råder det skilda meningar och frågan är inte juridiskt tydlig.

Den vanliga tolkningen som görs är att patienten är det underåriga barnet. Då vårdavgiften är en offentlighetsrättslig avgift anses detta innebära att krav enbart kan ställas mot det underåriga barnet. Detta eftersom det är barnet som drar nytta av vården. Om ingen betalar de avgifter som landsting kräver, innan den underåriga blivit myndig, återstår att driva in landstingets skuld när den unge har blivit myndig.

En annan tolkning är att bestämmelserna i föräldrabalken om vårdnadshavares vårdnadsplikt medför att det är vårdnadshavaren som ska svara för avgifterna. Vårdnadshavaren avtalar med landstinget om viss undersökning, vård eller behandling för barnets räkning (tredjemansavtal).

I första hand är det föräldrarnas ansvar att inte sätta sina barn i skuld. Normalt sett motsätter sig få föräldrar betalning av en vårdavgift som gäller ett besök som föräldern har bokat för sitt barn. I de fall då detta ändå sker måste åtgärder vidtas.

Vi anser att en lagändring behöver komma till stånd på detta område och vi har fört en aktiv dialog om detta med Barnombudsmannen och Sveriges Kommuner och Landsting. Då vi i Stockholms läns landsting har undersökt frågan om ansvaret för underåriga barns avgifter i hälso- och sjukvården grundligt skickar vi med en memoria med våra slutsatser.

Sveriges Kommuner och Landsting föreslår att 26 § HSL ska kompletteras med ett andra stycke med följande lydelse:

I de fall en avgift får tas ut av en patient som är underårig, är inte patienten betalningsansvarig, utan vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna solidariskt, ansvarar för att avgiften betalas.

I väntan på en lagändring vidtar vi egna åtgärder för att förhindra att underåriga skuldsätts. Vi vill dock betona att juridiken på detta område inte är entydig. Vi har beslutat att krav på obetalda avgifter för vård och avgifter för uteblivna besök alltid ska riktas mot vårdnadshavare istället för mot barnen. Vårdnadshavarens ansvar kvarstår och skulden kan inte drivas in från den underårige när han eller hon blir myndig. För att uppnå likställighet i tillämpningen inom landstinget ska även de fordringar som nu finns, och där indrivning pågår, hanteras som ett krav mot vårdnadshavaren.

Idag beaktas vid fakturering och påminnelser de situationer då det råder eller kan råda sekretess till förmån för den unge i förhållande till vårdnadshavaren. Det kan till exempel vara situationer då den unge, ofta i tonåren, riskerar att bli misshandlad om vårdnadshavare får kännedom om kontakter med hälso- och sjukvården eller det finns psykiska problem som kan relateras till föräldrarna. Någon ändring när det gäller rutiner och bedömningar i dessa fall ska inte ske.

Vi anser att det är viktigt att verka för att barn ska få en bra start i vuxenlivet och värnar barnets bästa. Underåriga barn i Stockholms län och i resten av landet ska inte vara skuldsatta eller riskera skuldsättning på grund obetalda avgifter för hälso- och sjukvård eller uteblivna besök.

Vi står gärna till förfogande vid frågor eller funderingar.

Catharina Emsäter-Svärd
Finanslandstingsråd
Stockholms läns landsting